

DİL YOLU İLE TARİH

ALP KELİMESİ VE ALPİN İRKİN YURDU

Prof. H. Reşit Tankut

Türk Tarih tezinin açtığı âlemsarar geniş ufuk, Türk Dil Tezinin âlemsararlığını hazırladı. Eğer Türk Dil Bilgisi nurunu prehistoryaya kadar vardırılabiliyorsa bu, Türk Tarih İlminin insan menşeiini fethetmesiyle kabil oldu.

Buna karşı; Türk Dil Tezinin teksif ettiği büyük ışık, tarih ilmine karanlık kalmış uzak ve derin köşeleri aydınlatmağa başladı. Eğer Türk Tarih ilmi ilk insanı tanımağa muvaffak olabiliyorsa bu; Türk Dil İlminin kelime fosillerini konuşTURabilmesindedir. Çünkü Türk Jenisinin şaşmaz eseri, Güneş Dil Teorisi, ilk insanın ilk ses parçasını ve ilk manalı sözünü bulup meydana çıkarmıştır.

Ruh ve fikir parçası olan kelime, çıktığı gövdenin manevî halinden birer zerre taşır ve yaptığı strüktürde sahiplerinin fizik evsafı hiçbir değışime uğramadan yaşar. Söz öyle bir aynadır ki onun içinde onu söyliyenin heyetini görürüz. Onun içindir ki dil ve tarih ilimleri tıpkı söz ile insan gibi iki ayrı ayrı varlık oldukları halde daima bir çalışır ve daima beraber yaşarlar. Her ikisinin yardımcı şubeleri de bu el birliğine tâbidirler. Böyle olduğu içindir ki anthropos ile ilgili ilimlerin topuna birden Anthropologie diyorlar.

Türk Tarih ve Türk Dil ilimleri; bu iki ve ikiz kardeş böylece Türk antropolojisini yapmak yoluna girmiş bulunuyor. Esasen ilmimizin de yapıcısı olan büyük kurtarıcı Atatürk'ün Türk ferdile ilgili her hale aynı derecede dikkat ve kıymet vermesi bu geniş manada anthropologie'nin sembolik bir ifadesi değil midir?

Bu ilmî imtizacın manası şudur:

Tarih meselâ bir Alpin ırktan ve onun hayatından bahseder.

Anthropologie'nin (Somatologie) şubesi; bunların fizik evsafını tesbit eder.

Coğrafya yaşadıkları yerleri hudutlandırır.

Arkeologie yarattıkları kültürü bulup çıkarır.

Dil ilmine gelince o bütün bunların doğruluğunu söylemesini temin eder.

Şimdi, bu Alp kelimesinin bize neler söyleyebileceğini lengüistik bakımdan tetkik edelim :

Kelime bir fosildir. Bugünkü dillerde yaşayan onun ancak akisleri ve izleridir. Avrupanın göbeğinde toplu olarak ve başka yerlerinde serpinti halinde yaşayan bu izlerin önce bir tablosunu yapacak ve türkçedeki eşleriyle karşılaştıracam. Sonra gerisin geri prehistoryaya doğru çevirip orada onu rekonstitüe edeceğim.

*
* *

Dağ anlamına Alp:

Alba	(kelt) Alp Masifinin adıdır. Holder. Altkeltischer Sprachschatz
Alp (b)	(gal) dağ, yüksek.
Albium	(gal) dağ kümesi, Adadağ.
Alfes	(Ligür) dağ demektir. Fakat Herodot'a göre Alpis bir nehir adıdır dağ adı olarak onu ilk defa Polybios kullandı. Strumfels. Ortsnamen s. 6
Albici	= (kelt) Dağ adamı. Holder Altkeltischer Sprachschatz
Elba	= Eski zamanlarda Atalya yanı parlak ve granit kütleleriyle örtülmüş demir dağ demektir. Strumfels Ortsnamen s. 6

Yüksek yayla ve mer'a olarak Alp (b)

Alpe	= (Cermanik) orta yüksek almancada albe yüksek dağlarda mer'a. Servius bu kelimenin keltçe olduğunu söyler. Bunlar her halde bir sıra Kelt, İtalyan Ligür alpion'u. Ve orta İrlandanın albu' su ki Britanya demektir. Sonra lâtince alba, albiun <i>görünüşe göre galiba Hint-Cermen dilinin malı olmamak gerektir.</i> Kluge. Etymologisches Wörterbuch der Deutschen Sprache
Alfe	= (orta yüksek almanca) da alba mer'a (yaylada), aynı mana bugün dahi İsviçre ve mücavir yüksek yerlerde alm, alp olarak muhafaza edilmektedir. Lâtince alfes, (eski yüksek almancada alfi, alfundur) alfen;

keltçe olmak gerektir. Galce alp, irlandaca ailp: Yüksek dağ manasına gelir. Ne olursa olsun yüksek dağlarda mer'a göstermek için kullanılır. Kluge. Etymologisches Wörterbuch.

Cesaret ve kahramanlık anlamına alp

- Albion = (grekçe) kahraman ve ejderha Neptün'ün Herkül tarafından öldürülmüş cesur oğluna Albion adı veriyorlardı (ikinci kurultay zabıtları)
- Elf = Bu kelimeyi Spenser; (Faerie Queene) adlı eserinde kahraman manasında kullanmıştır. Webster's. New. Int. Dic.

Beyaz ve ışık manasına alp

- Eski İtalik = alfes; beyaz
- Lat. = albus; „
- Umbur = alfu „
- Sabel = alpus „ (bu «p» etrüsükün tesiri iledir?)
- Peliğ = alfis; „ (has isim)
- Osk = alfaternum; beyaz (has isim)

Lâtincede alpes (alp dağlarının adıdır.) Etrüsükler vasıtasıyla Kelt'lerden gelmiş olmak gerektir. Birçok eskiler bunun [1] altı montes yani yüksek dağlar diye izah ederler (Frederic, Muller Azn. Altitalisches Wörterbuch s. 17, 18)

Hindu Cermen kökü /o1b —, albh; (beyaz olmak, parlak) demektir.

alba; (ligur) = beyaz şehir

albento) = parlak beyaz

albanto)

albion = beyaz memleket, beyaz toprak (Britanyanın adıdır. Deniz sahilindeki tebeşir kayalarındandır).

Albisin = beyaz şehir (sahilde ligür şehri). Holder Alt Keltischer Sprachschatz.

Kluge de aynı kelimelerle beraber şunları da verir:

Eski yüksek	Almancada	albıs,	elbiz	} beyaz
Anglosakson	iel fetu			
Eski Nordca	elpter		olpt	
Cermence	albit			

[1] Altı montes ile bizim altay dağları ne kadar bir dir?

Almanca (lehçe) alben = kireçli kum	
İsveççe alf = kireçli kum	
Eski kilise Slavcasında lebed	} Kuğu kuşu
Ana Slavcada olbed	

Beyaz maden anlamına alp:

Albhos	} beyaz maden Kluge. "Etymologisches Wörterbuch der Deutschen Sprache
Alophos = (Grekçe) kalay	
Alvas = (Lât.) kalay	
Alvvis = (Eski Prusya) kurşun	

Beyaz balık anlamına alp:

elft = (n, dl, alt.)	} beyaz balık Kluge. "Etymologisches Wörterbuch der Deutschen Sprache
albel = Orta yüksek Almanca	
albe = (u h d)	
alf, albe = (nd)	

Kluge'nin tereddüt ettiği şu isimlerde de beyazlık ve yükseklik vardır:

Lâfince; alfes; cermence; alpeis, italyan, ligur ve kelt dillerinde (yer adı olarak) alba, albiun. beyazlık ve yükseklik mefhumlarından hangisini ihtiva ediyorlar. Pokorni'ye göre lofhos indu cermence değildir. Kluge. "Etymologisches Wörterbuch der Deutschen Sprache.

Strumfels'de şu yer adlarını kayt ve izah eder.

Elbrus	= Kadimlerin strobilos'ı tatarca yaldızdağ (yaldızdağ).
Albus	= (Farsça) ışıdayan dağ. Bu isim bu dağın karla örtülü tepelerini ifade etmiştir. Aynı lisanı menşe Kafkas Elbburz'nı da çıkarmıştır.
Elba	= Eski devirlerde (athalia) parlak granit kütleleriyle kuşanmış demir dağdır.

Beyaz su anlamına alp:

Elbe	= Romalılarda albis, albios, albıs, alba, Çek dilinde; <i>laba</i> ya dönmüştü. Gitmek, akmak (nehir için) manasına gelen alp aslındandır. Aynen İsveç dilinde nehire işaret eden elf gibi Lahn üzerindeki alb ile Almanyada Kara Ormandaki alb İsviçredeki albula, Rayn memleketindeki alf ve Yunanistandaki alfeions
------	--

da bu kelimeye bağlıdır.
Strumfels. Ortsnamen s. 6

Hayal ve peri anlamına alp:

- Alp = (Orta yüksek Almanca) (cemi Alpen) in de asıl anlamı; beyaz ve buhari bir hayalettir. Kluge. "Etymologisches Wörterbuch der Deutschen Sprache.
- Elf = Esatiri bir mahluk ve alelumum cin ve peri demektir. Teuton'ların etimolojisinde Elf'ler alıcı güzelliğe sahip narin, zarif kızlardır. Bu kızlar dağlarda ve ıssız yerlerde bulunur. Ve vakitlerini şarkı söyleyerek, dans etmekle geçirirler. Bazan insanlara karşı yardımcıdırlar, bazan yaramazlık ve fenalık ederler. Gecelerin ve zulmetlerin elf'leri ile gündüzlerin ve aydınlıkların elf'leri ayrı ayrıdır. Spenser bu kelimeyi Fairy Queen (peri kraliçe) adlı eserinde kahraman manasında da kullanmıştır.
Webster's New International Dictionary C. 1. S. 770.

Kadın ve erkek adı olarak alp:

- Alb - isia = (Kelt) kadın adı.
- Aleba = (Kelt) kadın adı. (karşılaştır *Alef*), (bir Kornvol kırallığının adıdır) İrlandaca *alaib*, Pikt (1) cesi *Atep*..
- Albana = (Kelt) kadın adı.
- Albanus = (Kelt) erkek adı (kahraman manasına)
- Alb = (Kelt) kadın adı

Cin, fena ruh anlamına Alp:

- Elf = Anglosakson *aelf*, *Ilf*, *indocermencenin alp'ine* ilgilidir. Cermen dilinde *kâbus* manasıdır. İrland (ada) lehçesinde *alfr* İskandinav dillerinde ise *Elf* tir. Sanskritçe *Ebhu dur* ve *mahir, san'atkâr anlamlarınadır*. Webster's New International Dictionary. c. 1. s. 770.

Şüpheli olmakla beraber Kluge'de aşağıdaki kelimelerde alp'in aynı manalarını bulur:

- Alfer (Eski nord.)
Aelf (anglos.)
Elf (İngiliz.)
Alf (Orta Aş. al.)
- } Kâbus, gulyabani, fena ruh, Cin.

Kâbus anlamına Alp:

- Alp = Bu kelime çeşitli lehçelerde alp, alf, alb olarak kullanılır. Cadı, çocukların kâğıttan yapılmış ejderi ve ateş alevinin görünüşü demektir. Bu manalar korku ile bulaşık ruhanî ve şerir ruh anlamlarıyla ötedenberi ilgilidir. Kâbus manasına bir de alprücken kelimesi vardır.. Kluge..
- Alp = (Eski yüksek Almanca alp (b)) gulyabani, cadı peri hayalet ve kâbus demektir. Kelimeye mitolojideki elfen menşe olarak gösterilir. Anglo - Sakson'cası aelf eski Norveççesi alfr dir. İskandinavlar bunu ışık ve karanlık elfenleri (perileri) olarak ikiye ayırırlar. Kluge.

Şimdiye kadar geçen kelimelerin müşterek manalarını sıralıyalım: 1 — Dağ kümesi, ada, dağ, (dağ adamı, parlak ve granit kitleleriyle örtülmüş demir dağ). 2 — Yüksek dağlarda mer'a, (yüksek yerlerde mer'a). 3 — Cesaret, kahramanlık, yiğitleri vaseden isim. 4 — Beyaz, ışık, parlak (tebeşir dağı, beyaz memleket, beyaz toprak, beyaz kum, kuğu kuşu, yalnız dağ, bayaz su). 5 — Hayal, peri (güzel kızlarda ve kahraman erkeklere mahsus isimler). 6 — Cin, fena ruh, kâbus (mahir, sanatkâr, cadı, hortlak, ateş alevinin görünüşü, gulyabani, şeriri ruh, albastı). Bu manaların hepsinde bir bolluk, çokluk, keskinlik ve ekstremitte gösteren bir şiddet vardır.

Bu alp kelimesinin bugün dahi Avrupa dillerinde yaşamakta olan izlerinin hulâsa ile topladığımız 6 anlamı bize polisemi kaynağı veriyor. Ve görülüyor ki alp bütün bu manaları veren bir kelimedir. Nasıl olur da bir kelime bu kadar mana verebilir? Ve bütün bu manaları veren eleman alp kelimesinin hangi kısmını teşkil ediyor? Bu unsur Güneş - Dil Teorisinin bulduğu ilk manalı kelime ve lisanın biricik ana kökü olan (V. + ğ) den başkası değildir. (ğ) güneştir ve onun otuz polisemiye kaynak olan otuz vasfını havidir.

(ğ) yi bu kudreti ile en vazih şekilde gösterebilen alp kelimesini Güneş - Dil Teorisine göre tetkik edelim. Kelimenin etimolojik analizi şudur:

(1) (2) (3)

Alp (b v f m) = ağ + al + ap

(1) Ağ : Ana köktür. Güneşi ve onun bütün vasıflarını ifade eder.

- (2) **Al** : Hudutsuz bir genişlik ve sonsuz bir mesafe bildirir, manayı müphem ve gayri şahsî hale getirir.

Şu halde (ağ) yükseklik olduğuna göre ağ + al = (al) alabildiğine yükseklik demektir. Genişlik olduğuna göre alabildiğine genişlik, parlaklık olduğuna göre alabildiğine ışık, parlaklık, açıklık ve beyazlık demektir. Figüre manada son derecede güzellik, zekâ ve kuvvet, kudret demek olduğuna göre hudutsuz cesaret, kahramanlık demek olur. Sıcak ve yakıcılık manasına geldiğine göre son derecede ıstırap verici, rahatsız edici hal ifade eder.

- (3) **Ap** : Bu geniş manayı üzerine alan, temsil eden süje veya obje olur. Her üçü bir arada bu mubalağalı manaları ifade eden madde veya şahıstır.

Ancak (p) unsuru labiyal olduğu için özünde bir (ğ) saklar. Kelimenin dördüncü unsuru olan bu (V. + ğ) mananın tamamlanması ve isimlenmesi işini yapar. Şu halde (ağ + al + ap + eğ) ve son morfolojik şekli ile alpe, alp, alf, alm, alfe, elfe yukarda okuduğumuz manaları hepsini verebilen insan, madde veya mücerret fikir demek olur. Bu kelimelerin hepsini âlimler Kelt ve Etrüsk aslına çevirirler. Bunların Şarktan ve Anadolu'dan geçtikleri sabit olduğu için bugünkü Türk lehçelerimizde de bulunmaları tabiidir.

*
* *

Türk lehçelerinde dağ anlamına alp (b)

- Alp — (Uygur) yüksek.
 Elpe — (Garp) Zirve (Cenubi Anadolu Derlemesi)
 Elbe — (Bak: Elbeh, ağına, ağıra'nın zıddı. Yakut Lehçesi) artmak, çoğalmak Pekarski.
 Almıs — (Teleüt) Altaylarda yaşadığı rivayet edilen tüylü, kıllı insanlar (dağ adamı.) Radlof. s. 439.

Cesur ve kahraman anlamına alp(b)

- Alp — (Uygur, Çağatay ve Garp) cengâver, cesur, kahraman, muharip. [Divan; Pavet de Courteille; Radlof; B. T. L.].
 Alıp — Dev, bahadır, kuvvetli, yiğit (Altay - Aladağ Lûgati) Verbitskiy.
 Alıp — (Yakut) efsanevi bir kahraman. [Pekarski].

Beyaz ve ışık anlamına alp.

Tam alp (b) şeklinde beyaz ve ışık ile alâkalı manaları şu kelimeler muhafaza etmektedir.

albutu — (Çağatay) tac, ziynet. Radlof; B. T. L.; Pavet de Courtelle.

albeni — (Dergi, İstanbul) cazibe, sempati.

ilem — (Kazan) hüsün Radlof. c. I.

alım — cazibe K. T.

alav — (Çağatay) şule B. T. L.; K. T.

Bu kelimenin türkçede tipik şekli Yalap yani Berk (Dergi. Sinop)tur. Berkin beyaz renkte bir nur olduğunu biliyoruz. Yalap kelimesinde ana kökü düşmemiş fakat fonetik bakımdan (V. + y) ye doğru ilerlemiş olarak buluyoruz. Her ikisinin etimolojik analizini yaparsak bu farkı derhal görürüz.

Alp = ağ + al + ap

Yalap = ay + al + ap

beyazlıkla, nurla, ışıkla ilgili olan şu kelimeler de o cümledendir.

Yalav — (Çağatay) alem. Radlof. c. III.

Yalvaç — (») Nebi, Peygamber. Radlof. c. III.

Bunların Garp Türkçesindeki alev kelimesile bağlı oldukları meydandadır. Alev ile alp arasında da hiç bir fark yoktur. Zira

(1) (2) (3)

alp = ağ + al + ap

alev = ağ + al + av

dır. Kelimelerin dördüncü unsuru olan ap ile av yer değiştirebilen aynı kategoridendirler. Türkçede lapa ve lapak kelimeleri de beyazlık ifade eder. Lapak lapak kar yağıyor dediğimiz zaman beyazlığı çok mütebariz bir kar kesafetini kastetmiş oluruz. Onların da analizi şu neticeyi verir:

(1) (2) (3)

lapa = ağ + al + ap + ağ

lapak = ağ + al + ap + ak

Bu kelimelerle de ana kökün beyazlık ve ışık ifade etmesi tabiidir.

Yalabuk — Dıraşsan, lâtif, lem'adar (Dede Korkut ve Garp lehçeleri.)

Yalabımak — İltima etmek, lemean etmek, şa'saalanmak (Bab.).

Hayal ve peri anlamına alp (b)

- Elip — [Yakut. Kar. alip] Elip Handgay = yiğit dev, orman ruhlarından birinin adı. Pekarski s. 278
- Alıp — [Yakut] sanat perilerinin olan orman ruhlarının Bayanay'ların adı.
- Dibes — (Sagay, Şor, Kazan) birdenbire, ansızın Radlof. s. 813.
- Elbilü — (Telingut) ilâç ve Şaman hakkında. Tesir edici Radlof. s. 813
- Elbeste— (Uranhay) su perisi
- Albista— (») mecnun olmak, tecennün etmek.
- Albara — (Uranhay) hile yap, korkut.

} Katanof. Uran-
hay dili üze-
rinde tetkik
tecrübesi.

Kadın ve erkek adı olarak alp (b)

Elife — Elif — (Anadolu) kadın ismi.

Bu isim daha ziyade dağlık arazide yaşayanlar arasında bulunur. Hakikî ve bütün şartlarını toplamış bir alp memleketi olan Albistanda kadınların üçte ikisi Elif adlıdır. Elif adı medrese tahsilinin yarattığı psiko - sosyolojiye göre bir zaman Arap alfabetinin ilk harfi diye telâkki edilirdi. Garp âlimleri onun öküz başından mülhem olduğunu iddia ederler. Hakikatte Arap ve Grek alfabelerinin her ikisi de bu elif ile sıkı sıkıya bağlıdır. Fakat onun örgüsünü yapan anlamlar ışıktır, beyazlıktır. Kudret ve kuvvettir. İyilik ve güzellik yapmak ve onu himaye etmektir. Mezopotamya ve Sumer Türkleri bu vasıftaki mabudu bir öküz başı ile sembolize etmek istediler. Elif adının Güneş-Dil metodu ile analizini yapmak bizi tenvir edebilir,

(1) (2) (3) (4)
elife — elif : eğ + el + ef + iğ

- (1) Eğ: Ana kök olarak bize ışık, ziya, zekâ anlamı verir.
- (2) el : Çok geniş ve çok bol bir saha ve varlık ifade eder.
- (3) İf : Bu geniş ve hudutsuz anlamı temsil eden süje veya objedir.
- (4) eğ : Manayı tamamlandırır ve isimlendirir

Şu halde (Egelifeg) ve bir morfolojik şekli ile Elif çok geniş bir ışığın, kuvvet ve kudretin bir nurun tam manasile sahibi olan bir süjenin adı olur. Arapça elif ile grekçe elif ile grekçe alfada aynı kelimeleridir.

- (1) (2) (3) (4)
 elif [arapça] : eğ + el + if + eğ
 alfa [grekçe] : ağ + al + af + ağ

Anasırın aynı kıymette olduğu bariz bir şekilde görülür. Şu halde elif kelimesini veya adını tarih hududu içinde hattâ proto historyada değil daha çok uzaklarda ilk medenî âlem olan Türk alpinlerinin dünyasında aramak zaruridir.

- Alban — Oğuz Hanın babası Karahan zamanında yaşamış bir yigittir. (Besim Atalay - Türk büyükleri veya Türk adları)
 Alıp hara buhatır — (Yakut) Efsanevi bir bahadır adı Pekarski. S. 88
 Alabir — (Yakut) Demonik bir kadın şamanın adı. Pekarski. S. 63
 Alaparus — (Eski Kalde) bir hükümdar adı. Hommel. S. 419 ve nihayet Selçuk ve Osmanlı tarihinde birçok alpli isimler.

Cin, fena ruh, kâbus anlamına alp

- Alp — (Yakut) aldatma, hile, yalancılık. Pekarski. S. 88
 Almıs — (Teleut, Yukarı Kondi) habis ruhlardan birinin adı. Verbitskiy Altay - Aladağ Lûgati. S. 17
 Alba — (Teleüt) icbar etmek ; zorlamak.
 Almıs — (Teleut) kötü kuvvetlerin reisi Erlig'in maiyetindeki habis ruhlardan biri. Rad. S. 439
 Almin — (Teleut) orman ruhu, habis ruh, maymun.
 İlbir — (Teleut) sihir. Rad. C. I.

Kâbus anlamına alp (b)

- Albastı — 1. (Kırgız, Kazan, Koman, Kırım, Garp) geceleri kırlarda insanların önüne çıkan ve ateş (alev) şeklinde görünen hayalet
 2. (Kazan) ev perisi, habis ruh, kâbus
 3. (Kırgız, Kırım, Garp) lohusalara doğum ıstırabı veren şerir ruh. Rodlof. S. 434
 Albastı — (Çağatay ve Şarki Türkistan) ummacı, korkunç peri.

*
 *
 *

Garp dillerinde yaşayan alp izleriyle Türk lehçelerinde yaşayanların yukarıda çizilen iki tablosu karşılaştırıldığı takdirde kelime-

lerin ve manalarının birbirinden farklı olmadığı görülür. *Bu kelimelerin ve onlardan müştak sayısız sözlerin bulunduğu yerlerde insanların fizik evsafı "tesallüpler ve kaynaşmalar müstesna, mutlaka alpin vasıflarını olmak gerektir.*

* * *

Şimdi bir de kültürel bir alpin âlemi tasvirine çalışalım :

Alpin ırkta yurt yüce yer olduğu için şuuru ilk meşgul eden yenilmez kudret yani Allah dağ ile alâkalı olmak tabii idi. Onun içindir ki Anadolu alpinleri baş Tanrılarını, Tanrıların anası Ku - baba'yı heybette düşünmüşlerdir. Tahtını merkezi Anadoluda kurmuş olan Ku - baba bir alp (dağ) gibi heybetli bir alp (kahraman) kadar kuvvetli, yapıcı, bir fırtına dehşetile korkunç, bir kar yığını kadar beyaz, sakın ve saf, bir güneş ışığı gibi yaratan, yaşatan ve okşayandır. Etrüskler Avrupa alplerine akıp yerleştikleri zaman bu Ulu Tanrıyı beraber götürdüler. Onun oradaki adı Kubeladır [1]. (Grekler Cybele şeklinde yazarlar) Kubela'nın, Kubaba'dan başka olmadığı malûm olmakla beraber hakikati daha çok aydınlatmak için bir de etimolojik analizlerini yapalım.

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Kubaba :	uğ	+ uk	+ ub	+ ağ	+ ağ
Kubele :	uğ	+ uk	+ eb	+ el	+ ağ

Her iki kelimenin unsurları arasında farklı olan yalnız dördüncüdür. Kubaba'nın dördüncü unsuru (aynı cinsten iki konson yan yana gelebileceği için) bir (ğ) olarak kabul edilir. Böyle olunca kelimenin ilk morfolojik şekli Kubalâğa olmak zoruridir. Bu şekilde (ğ) mananın üzerinde vukua geldiği süje veya objeyi tayin ettiği halde Etrüsklerin Avrupa alplerinde yaşadığı şekilde dördüncü unsur uçsuz, bucaksız bir çokluk ve bolluk ifade eden (.+1) dir. (.+1) aynı zamanda şahsî ve muayyen olmıyan müphem bir varlık ta ifade ettiği için Kubelâ ile umumî bir kuvvet kudret, yükseklik, parlaklık ve yaratıcılık ifade etmek istenilmiş olur.

Gök, ufuk ve güneş ile ilgili olan Tanrı kelimesile Cermanik dillerde gök gürültüsü ve yıldırım ifade eden donner Roman dillerde tehlike manasına gelen Danger yine bu alpin, hayatın yarattığı manalardan birini verir. Başlangıçta her üçü de (dingir)

[1] İstanbulda Alman Arkeoloji Enstitüsü Direktörü Prof. Schede geçen sene Gazi Terbiye Enstitüsünde Kubela üzerine mühim bir konferans vermişti. İstanbul Üniversitesi Arkeoloji Enstitüsü Direktörü Bossert'in Santas und Ku - papa adlı kıymetli eserinde de mühim malûmat verir.

tingir idi ve aynı manayı veriyordu. Garp etimoloğlarının müsterek kabul ettikleri bu kelimelerin Güneş-Dil metodile yaptığım analizleri hiçbir şüpheye yer bırakmadan bizi aydınlatabilir.

Dingir : iğ + id + in + iğ + ir
 Donner : iğ + id + on + eğ + er
 Danger : iğ + id + an + eğ + er

elemanlar arasında mana fonksiyonunu sarsan hiçbir fark olmadığı meydandadır. Hepsinde de ana kökün manası güneştir. Bazan yıldırım ve bazan da tehlike anlamı vermesi Psiko-Sosyolojinin tahavvülüne bağlı bir mesele olmakla beraber her manasında da gök ve güneş ilk ve esaslı bir kaynaktır. Bu alpin ırk soğukların şiddeti ve güneşin ilhamı ile ateşi de ilk defa keşfeden ırktır. Onlar güneşten sonra ve yerde güneşin mümessili olarak taptıkları ateşe ut adını vermişlerdi. Türkçe (ot, öt ve ut) un Hint-Avrupa rökönstitüe şekli ât ateş demektir. Avesta'cası atarş, farsçası adar, lâtincesi aterdir. Walde-Pokorny c. I. s. 42. Alpin kavimlerin ağzında yaşamış olan bu ut kelimesi ateşin bu kavim tarafından keşfedildiğini gösterir yine ut kelimesi 1927 de Pekin civarında bulunan en eski brakisefal kafanın (Sinanthropus Pekinensis) yanı başında ateş emarelerini de teyit edebilen bir vesikadır.

Ateşten sonra madeni işlettiler. Eski Keltler ve İrlandalılar kaba madene Mwyn (muyun) diyorlardı. Walde Pokorny. c. II. s. 222. Yakutlar möngün diyorlar. Pekarskiye göre bunun türkçesi möngün, Buryatçası möngün, Moğolcası menggun dur. Gümüş ve akça manasına gelir. Pekarski S. 160. Bakırla mangır'ın türkçede ifade ettiği manalar malûmdur. Bunların hepsini Güneş-Dil metoduna göre çözer ve altalta getirirsek neticeyi daha etraflıca elde etmiş oluruz.

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Mûyun :	uğ	um	+ uğ	+ uy	+ un
Möngün :	uğ	+ um	+ un	+ ug	+ un
Mangır :	ag	+ am	+ an	+ ig	+ ır
Bakır :	ag	+ ab	+ ak	+ ak	+ ır

Kelime unsurlarının arasında tabii olan alternanslardan başka hiçbir fark göremiyoruz. Çeşitli maden isimleri göstermeleri kelimenin itlak ile maden ifade etmesindedir. Sumer devrinde dahi para olarak kullanılan maden parçalarına min diyorlardı.

İkinci bir maden adı da erz'dir. Anglo-Saksonla bunu arut eski İrlandalılar Ortuk, Eski Nordikler Öre, Lâtinler aerce şeklinde kullanılır.

Bugünkü türkçede Ergene = maden (Pav. de Cor.; Der. Bolu) dur.

erçim — (Yakut) büyük mukavemet sık olmak, gerginlik. Pekarski. S. 305.

erçii — (Yakut) kuvvet vermek, mukavemet, gerginlik. Pekarski. S. 305.

erçimek — (Kazan) tasfiye etmek. Rad. C. 1.

Bu kelimelerdeki ana kısım Erg ve Erç tir. Farsların kalay madenine verdiği Erziz kelimesinin de bu cümleden olduğuna şüphe etmemelidir. Hepsinin aynı elemanlardan tereküp ettiğini ilk bakışta farkedebiliriz. Şu yerlerin adları; ihtiva ettikleri büyük maden ocaklarından mülhemdir. Ergene, Ergani, Erzincan, Fergana, Furgan.

Furgan Himalaya dağlarının eski Keltçe adıdır. Bugünkü adı maden dağları manasına gelmek üzere Almanca Erzgebirge dir.

Strumfels, bu Erzgebirge'yi şöyle tarif eder:

[Maden ocaklarının zenginlikleri ona bu ismi vermiştir. Ortsnamen s. 48]. Hakiki bir alpin memleketi olan bu Bohemya dağları madenleri dolayısıyla erz adını alırsa hakiki alpin memleketi ve zengin maden mıntakası olan Erzincan'ın adını başka yerde aramak beyhude emek olmaz mı?

İnsan zekâsının toprak koynundan ilk çıkardığı arpa mahsulü de brakisefal alpinlerin keşfidir. Çünkü en titiz garp etimoloğları olan Walde Pokorny bile Hint - Cermen dillerindeki arpaları Türkçe arpa ile hısım çıkarırlar. Walde - Pokorny. Vergleichendes Wörterbuch der Indogermanischen Sprachen.

* * *

Güneş, gök ve dağ ile ezeli ve ebedi ışığı, hayatı, kudret ve kuvveti, uçsuz bucaksızlığı, yüksekliği öğrenmiş ve öğretmiş olan alpinler bu bilgileri ile Kozmogoniyi temsil eden bir Kübaba teogoniyi ifade eden bir Tanrı yarattılar. Bunlardan kaynıyan kültür bugünkü dinlerin samiminde yaşamaktadır. Hristiyanizmin, kucağında çocuk taşıyan Meryem anası yaratıcı tabiatı temsil eden Kubaba'da başka bir şey değildir. Onlar; medeniyetin esaslı amilleri olan ateş, maden ve ziraati de keşfettiler. Böylece alpin medeniyet dünya medeniyetinin anası olmuş bulunuyordu. *Eğer dünya*

dillerinde yüksek ilme ve felsefeye müteallik türkçe kelimeler bulabiliyorsak bunun sebebi işte budur. Mevzuum müsait olsaydı bunlardan bir çoğunu tetkik sahasına atardım.

*
* * *

Alpin ırkta fonetik hususiyet:

Dağlarda ve yaylâlarda yaşayan brakisefal alpinlerin fonetiğindeki hususiyet te onların coğrafyasını çizmek hususunda yardımcıdır. Alpin fonetiği bilhassa vokallerde açıktır, uzundur kısa ve keskin değildir. Bu tonalite dağların ve yuvarlak kafaların yaptığı fizyolojik küşayıştan ileri geliyor. Konsonların bir çoğu guttural dir.

Meselâ: Beyaz manasına gelen ak kelimesi ah ve ağ olduğu gibi (aa) da olur. *Yükseklere çıktıkça konson gırtlığa doğru alçalır ve nihayet apllarda (ğ) halini alır. Güneş - Dil Teorisinin keşfettiği ilk manalı kelime alpinlerin ağızında hâlâ yaşamaktadır. Bu suretle ilk insanların alpinler olduğu neticesine varmış oluruz.*

Alpin Türk (ağsahal) dediği zaman ovalımın ak sakalını ifade etmek istemiştir. Yine yok kelimesinin alpin gırtlaktan yoh, yoğ çıkması gibi.

Bu alpin fonetiği bilhassa Avrupa alplerinde daha bariz bir şekilde duyulabilir. Oralarda üç büyük dil konuşulur. Almanca, slavca, italyanca. Bu üç dil fonetik ve ton bakımından birbirine tamamilen zit ve aykırı olduğu halde o dilleri anlamıyanlar için asla farkları yoktur. Çünkü almanca, slavca ve italyanca sonradan müstevi olduğu Alplerin eski dillerini ortadan kaldırdı fakat kendileri onların fonetiğine uydu. Onun içindir ki ovalı, Alman, Slav ve İtalyanlar bunların alpinleri birbirini kolayca anlayamazlar. Bu hususiyet bütün alpin diller için aynidir.

Türkler arasında da Şarkî Anadolu halkı ile yörükleri ve Balkan Türklerini (vokal ve konson) aynı fonetik sahibi buluruz.

Bu suretle alpin ırklarının coğrafyasını çizmek için Lengüistik bakımdan oldukça mühim neyrenği noktaları tespit etmiş bulunuruz. Şimdi de Anadolu'da bir Alpin istasyonu aryalım.

Anadolu Alpinlerin bir istasyonu :

Kembriç Üniversitesi profesörlerinden A. C. Haddon der ki:

Asyanın Garp yaylâları; başka brakisefal bir ırkın vasıflandığı yer idi. Bu ırkın kısa ve uzun boyluları vardır. Fakat asla mongoloit değildirler. Bu Alpin ırk Hindigühtan Britanyaya kadar

yayılmıştır. Bunların yer yer ovalara da indikleri oldu. Fakat asıl heyette daima dağlı bir ulus olarak kaldılar. [The Wandering of peoples s. 17] A. C. Haddon'nun haritasında alpin ırk Hindigûş ve İran yaylâsı üzerinden Anadoluya girmiş ve Van gölünden boğazlara kadar Anadoluyu boylu boyuna doldurduktan sonra Balkanlara ve oradan da Avrupa merkezine doğru yayılmıştır. Anadolu'da Alpistan (Elbistan kazası) bu akın yolunun, alpinlerin vasıfları bakımından en zengin bir durağıdır. Çünkü orada uzun ve kısa boylu ve asla Mongoloit olmıyan dağlı bir halk yaşar. Yukarıda yaptığımız tablodaki manaların hepsini o çok eski Alpin yurdunda hâlâ prehistoryadaki canlılığıyla yaşar buluruz :

Yerin adı Alp ilidir. Üç bin metreden yukarı dağları Gal dilindeki Alp ve Albium gibi dağ kümesi ve adadadırlar. Onlardan Berit dağı Keltçe, Elba gibi demir zerrelere ışıldayan parlak granitlerle örtülüdür. Hepsisi de Cermanik, Ligur, Kelt dillerindeki dağlar gibi yüksek yaylâları taşırlar. Beyazlık bu yurttan asıl olan renktir. Dağ başlarındaki ezeli karlardan başka Mika kristalleriyle parıl parıl parlıyan yamaçlar tamamile bir Albion gösterir. Norhak dahı fosforik parlaklığı ile bir Elbrus'tur.

Beyaz ve berrak suları Elba gibi beyaz dağların dibinden ve beyaz kumlu kaynaklardan fışkırır. Beyaz ve parlak kayaların koynundaki sihirli göllerde eski kilise Slavcasının Lebed dediği beyaz Kuğu kuşları yüzerler.

Albistan dağları ve ovaları hep orta yüksek Almancanın Alp ile ifade ettiği beyaz ve buhari hayaletlerle doludur. Onların güzelliğini ve cazibelerini Pikt ve Kelt dili gibi Albistan lehçesi de elif kelimesile ifade eder.

Bunlar tıpkı Teuton mitolojisinde olduğu gibi Albistan ovasında da bazen muziplik ve şirretlik te yaparlar. Büyük kaya pınarının gür suyu da sarp kayaları da beyaz ve ışıklıdır. Kış ve güz geceleri Şart dağının eteklerini takip ederek gelen tek atlılardan bazıları kayaların üzerinde terkilerine küçük fakat beyaz bir mahlûkun sıçradığını hissederler, bu hayal gittikçe büyüyerek beyaz örtülü bir kadın halini alır. Zemheri gecelerinde evlerin damlarını zemheri karısı dolaşır. Aklara bürünmüş olan bu kadın yalnız geceleyin uykusuzların kapılarını çalarak onları aldatmağa çalışır.

Buna karşı insanlar zekâlarını kullanarak onu aldatırlar ve netice olarak albastı hikâyeleri ve hâdiseleri meydan alır. Albistanda hattâ bir al(p) ocağı bile vardır.

Alp kelimesinin rekonstitüsyon'u Alpin ırkın dehasından doğmuş olan bu anac kelimenin ürettiği sözleri garp uleması ayrı ayrı etimolojiye tabi tutarlar. Fakat yukarıdanberi gördüğümüz iştirak bu yolun doğru olmadığını gösterir. Hakikatta bu sözler alb aslına ve o da (ğ)ye bağlanır. (ğ) bir (V. + l) alınca güneşin bütün vasıflarını ve onlar dolaysile doğan anlamları bol, geniş, çok, müteaddit bir kıymete erdirirler. Bu kıymet bu şekilde yayılınca müphem ve gayri muayyen bir hal de alır (V. +ğ)+(V.+l) güneş, güneşin nuru, rengi, büyüklüğü, yüksekliği, kuvvet ve kudreti ile alâkalı bir çokluk, büyüklük, bolluk ifade edince onun bir maddî veya şahsî hâle gelebilmesi için süje veya obje ifade eden bir elemana ihtiyaç vardır. O elemanları Güneş - Dil Teorisi:

y, g, k, h
b, p, m, v, f

olarak tespit etmiştir. Bunun içindir ki bu yazıda gördüğümüz anlamları ifade eden kelimelerdeki al muhakkak bunlardan birini aimiş bulunuyor.

Alap, alaf, alıp, alm, alb, alav'da gördüğümüz gibi kelimenin muayyen ve tamam olması için de dördüncü elemana ihtiyaç vardır. Onu da alfe, elpe, elbe şekillerinde esasen mevcut görüyoruz.

Böylece alp - bir polisemi kaynağı olarak - bize büyük bir ırkın müştereken kullandığı sayısız kelimeler alpin ırkın coğrafyasını çizmek için birer neyrenge noktası teşkil eylemektedir.